

Derleyenler
BARIŞ ÜNLÜ - OZAN DEĞER
İsmail Beşikçi

Bu kitabın telif geliri, derleyenleri ve yazarları tarafından
İsmail Beşikçi adına kurulan vakfa bağışlanmıştır.

İletişim Yayınları 1570 • Araştırma-İnceleme Dizisi 260

ISBN-13: 978-975-05-0865-3

© 2011 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2011, İstanbul

2. Baskı 2011, İstanbul

3. Baskı 2026, Ankara

EDİTÖR Tanıl Bora

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Garbis Özatay

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Ahmet Batmaz

DİZİN Özgür Yıldız

BASKI ve *CİLT* Meteksan Matbaacılık · SERTİFİKA NO. 46519

Beytepe Köyü Yolu, No. 3 Bilkent, Çankaya 06800 Ankara

Tel: 312.266 44 10

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadag, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

Derleyenler
BARIŞ ÜNLÜ - OZAN DEĞER

İsmail Beşikçi

İÇİNDEKİLER

Önsöz

BARIŞ ÜNLÜ - OZAN DEĞER 9

İsmail Beşikçi Fenomeni: Bir Parrhesiastes'in Oluşumu

BARIŞ ÜNLÜ 11

BİRİNCİ BÖLÜM

Bir Entelektüel ve Bir Bilim Adamı Olarak

İsmail Beşikçi 45

Akademik Özgürlük ve İfade Özgürlüğü: İsmail Beşikçi Vakası

MARTIN VAN BRUINESSEN 47

İsmail Beşikçi ve Türkiye Tarih yazımında Bilim Yöntemi Şoku

HAMİT BOZARSLAN 57

Anti-Kürdolojiden Kürdolojiye Giden Yol ve İsmail Beşikçi

M. MALMÎSANI 65

“Akademia” Cennetinden Kovulan bir Şeytan: İsmail Beşikçi

SİBEL ÖZBUDUN 87

Sınırdan Merkezi Etkilemek: Bir Alternatif

Kurumsallaşma Örneği Olarak İsmail Beşikçi

YÜCEL DEMİRER 103

Düşünce Özgürlüğü ve İsmail Beşikçi

LEVENT KANAT 111

Entelektüellik, Sosyolojik Tahayyül ve Erkeklik

ESRA SARIOĞLU 121

İKİNCİ BÖLÜM

İsmail Beşikçi Üzerine Düşünceler 129

Yıllar Sonra, İsmail Beşikçi İçin

OYA BAYDAR 131

İsmail Beşikçi ve Gerçeklikle Kurduğu İlişki

MURAT BELGE 137

Saygılarımla

MURATHAN MUNGAN 141

• İSMAİL BEŞİKÇİ VE DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ / *Ioanna Kuçuradi* 144

Sarî Xoce

ŞEYHMUS DİKEN 147

• HAKİKATEN AYKIRI VE GERÇEKÇİ / *Ragıp Duran* 148

Çûro Baba

H. MEM 153

Smailê Dergûşvan

TALAT İNANÇ 159

Pusulası Hakikati Gösteren Hoca

KARİN KARAKAŞLI 165

Adalet İçin Dik Duran Cesaret

TEMEL DEMİRER 171

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Farklı Dönemler, Farklı Mekânlar,

Kürt Sorunu ve İsmail Beşikçi 179

Beşikçi ile Yarım Asır

ÜMIT FIRAT 181

• İSMAİL BEŞİKÇİ TÜRKİYE’NİN VİCDANIDIR / *Şakir Epözdemir* 186

İsmail Beşikçi ve Kürt Hareketi

RECEP MARAŞLI 221

• BEŞİKÇİ GÜNLÜĞÜ / *Ahmet Soner* 256

1960’lı Yıllarda Erzurum ve İsmail Beşikçi

SABAHAATTİN GÜLLÜLÜ 281

• 1960’LAR VE İSMAİL BEŞİKÇİ / *Ahmet Aras* 284

Kurtlar Sofrasındaki Mum

RUŞEN ARSLAN 295

<i>İsmail Beşikçi ve Mülkiye:</i> <i>Fevkalade Özel Bir Mülkiyeliyle Söyleşi</i>	
BASKIN ORAN	301
• İSMAIL BEŞİKÇİ İÇİN... / Cevat Geray - Ruşen Keleş.....	304
<i>İsmail Beşikçi Hoca Kalemiyle Sömürgeci Ruha</i> <i>Çizgi Çekti!</i>	
AHMET ÖNAL	315
• ADAM HEM KENDİ YATI HEM DE BİZİ YATIRI... / Necmettin Salaz.....	318
<i>İskilip Nere, Bandırma Nere! Bir İsmail Beşikçi Öyküsü</i>	
MUSTAFA TOPAL	337
• ANTEP GÜNLERİ... / Bedahet Tosun	340
<i>İsmail Beşikçi'yi Anlamak</i>	
İBRAHİM GÜRBÜZ	357
<i>İsmail Beşikçi'yi Anlatmak</i>	
HASAN BİLDİRİCİ	373
<i>Beşikçi: Türk Resmî İdeolojisinin Yalanlarına Karşı Duruş</i>	
ÜNSAL ÖZTÜRK	381
<i>İsmail Beşikçi'ye Mektup</i>	
HALİT YALÇIN	409
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
<i>Demokrasi, İnsan Hakları, Üniversite, Kürt Sorunu</i>	427
<i>Yerel Demokrasinin Kavramsallaştırılması ve</i> <i>Geliştirilmesi için Öneriler</i>	
İLHAN TEKELİ	429
• OTONOMİ/ÖZERKLİK ÜZERİNE / Ozan Değer	432
<i>Düşünce-Eylem İlişkisiyle Suç ve Ceza</i>	
IŞIK ERGÜDEN	441
<i>Bilim, Bilimci ve Akademi Üzerine Bazı Sorular...</i>	
FIKRET BAŞKAYA.....	453
<i>Uluslararası Toplumun Azınlık Hakları Yaklaşımı ve</i> <i>Anadilinde Eğitim Talebi Çerçevesinde Kürt Sorunu</i>	
ZERİ İNANÇ	459
• JI BO MAMOSTE BEŞİKÇİ / Gökçen Alp kaya	462
<i>Hakikati Bilme Hakkı</i>	
KEREM ALTIPARMAK	471

<i>ABD Komünist Partisi ve Siyahların Self-Determinasyon Hakkı</i> HALUK GERGER	483
<i>Kapitalizm, Emperyalizm ve Kürt Sorunu</i> İZZETTİN ÖNDER	499
<i>TKP, Kemalizm ve Kürt Meselemiz Üstüne Bazı Düşünceler</i> NABİ YAĞCI	507
<i>Etno-Dinsel Arındırma, Tektipleştirme ve Türk İslamlaştırma Politikası</i> MEHMET BAYRAK	515
<i>TBMM’de Cinsiyet Kompozisyonu Açısından Aykırı Bir Örnek: DTP/BDP, % 40 Cinsiyet Kotası ve Ardındaki Dinamikler</i> HANDAN ÇAĞLAYAN	525
• ULUSLARARASI HUKUKTAN KÜRT SORUNUNA / Abdurrahman Aydın.....	528
<i>Hukuk-Siyaset Cenderesinde “Kürtçü” Partiler ve Devlet Refleksi</i> MURAT SEVİNÇ	553
<i>Zorla Yerinden Etme Uygulaması</i> HÜSNÜ ÖNDÜL	567
<i>“Orada Bir Canavar Vardı... O Neydi?”: Kemalizmin ve Türklük’ün Sınır Deneyimi Olarak Diyarbakır Cezaevi</i> KAYA AKYILDIZ	573
YAZARLAR HAKKINDA	583
İSMAİL BEŞİKÇİ’NİN KİTAPLARI	587
Albüm	591
DİZİN	607

İsmail Beşikçi Türkiye'nin ve dünyanın 20. yüzyılda yetiştirdiği en önemli entelektüellerden biri. Buradaki entelektüel kavramı bilgi üreten ve yayan insandan ziyade, kendi devletine ve egemenlere karşı hakikati söyleyen, tabuları yıkan, yasak konulara değinen, yalanları deşifre eden, ezilen, horlanan ve dışlananların yanında, onların sesi olan, gösterdiği bu cesaret ve ahlak nedeniyle de çeşitli bedelleri ödemeyi göze alan kişiyi anlatıyor. Bu anlamda İsmail Beşikçi hakiki, evrensel manada bir entelektüel. Kürt'ün ve Kürtçe'nin varolduğunu ve sadece varoldukları için zulüm gördüklerini 1960'larda söylemiş; 1970'lerde Türk resmî ideolojisinin yalanlarını ve suskunluklarını bilimsel çalışmalarıyla deşifre etmiş; 1980'lerle birlikte ise Kürt Hareketi'nin Kürt toplumunu nasıl dönüştürdüğünü, kişilikli bir halk haline getirdiğini yazmaya başlamış ve hareketi genel hatlarıyla her zaman savunmuştur. Devlet ise bütün bunlar karşılığında, bedel olarak, Beşikçi'yi üniversiteden tasfiye etmiş, 17 yıldan fazla cezaevlerinde tutmuş, kitaplarının tamamına yakını yasaklamıştır.

Ancak Beşikçi özelinde, entelektüel kavramının başka ve en az yukarıdakiler kadar önemli olan bir diğer yönünü daha vurgulamak gerekiyor. Beşikçi, yazdıkları ve söyledikleriyle sadece devletin ve egemenlerin tepkisini çekmemiştir; aynı zamanda, içinden çıktığı kendi "cemaati", kendi "köyü" olan Türk solu ve akademisinden de büyük ölçüde dışlanmıştır. Üslubundan değil, söylediklerinin içeriğinden dolayı. Entelektüel olmak, aile fertleri dahil en yakındakilerin dışlamasını bile göze almak demek oluyor. Bu, resmî ideolojinin sağ-sol demeden bütün topluma ve siyasete nüfuz ettiği Türkiye gibi ülkelerde özellikle geçerli.

Bütün bunlara rağmen ve belki de bütün bunlar nedeniyle, Beşikçi Türkiye'de çok az bilinmektedir. Aslında Türkler arasında demek gerekir, çünkü Kürtler Beşikçi'yi ve O'nun değerini çok iyi biliyorlar. Sadece Kürt aydınları değil; Kürt köylüleri, göçbeleri, girişimcileri, aşiret reisleri vs. de Beşikçi'yi çok iyi bilmek-

te, sevip saymaktadır. Buna tanıklık eden belki binlerce anı, yazı, görsel malzeme var; bir kısmını bu kitapta okuyacaksınız. Türkler arasındaki genel durum ise bunun tam tersidir. Beşikçi ya bilinmemektedir ya da suskunlukla veya ilgisizlikle geçiştirilmektedir. Burada Türk aydınlarından, okumuş yazmışlarından bahsediyoruz. “Sıradan” bir Türk’ün Beşikçi’yi bilmesi ve önemsemesi zaten beklenemez. Aydınların bilgisizliği, suskunluğu ve ilgisizliği ise herhalde üzerinde durulması gereken, ciddi bir konudur. Çünkü önemli bir hastalığın, nedeni olmasa da, semptomudur. Elbette Türkler arasında da istisnalar vardır, ki bu kişilerden bazıları bu kitap için yazı da yazdılar. Burada kuraldan bahsediyoruz.

Elinizdeki kitap, Beşikçi hakkındaki bu sessizliği biraz olsun kırma amacı taşımaktadır. Bunu yaparken de, Beşikçi’nin hayatı, eserleri ve kişiliği hakkında önemli bilgiler sağlamayı umuyor. Kitaptaki çeşitli yazılarda sadece Beşikçi değil; Kürt Hareketi’nin farklı dönemleri, oluşumları ve yazarların kendi hayatları da var. Bir başka deyişle bu eser aynı zamanda Kürt Sorunu, hareketi ve aydınları hakkındadır. Kitabın ilk üç bölümü doğrudan Beşikçi üzerinedir. Birinci bölüm Beşikçi’nin bilimadamlığı ve entelektüelliği üzerine odaklanırken; ikinci bölüm Beşikçi üzerine genel düşünceler, notlar olarak okunabilir; üçüncü bölüm ise Beşikçi’yi farklı dönemler ve farklı mekânlarda incelemektedir. Dördüncü bölüm de, Beşikçi’nin ilgilendiği konular üzerine yazılardan oluşmaktadır. Yazıların hepsi ilk defa burada yayımlanmaktadır.

Başlangıçtan beri, bu kitabın salt bir Beşikçi övgüsü olmanın ötesine geçmesini istedik ve amaçladık. Bu doğrultuda, neredeyse her yazardan Beşikçi’yi belli bir tema, belli bir dönem, belli bir kurum veya belli bir mekân bağlamında değerlendirmesini rica ettik. Böylece, Beşikçi’nin hayatını ve eserlerini 1960’lardan bugüne çeşitli tarihsel bağlamlar içinde kapsamış olacaktık. Bu beklentimiz, bütünüyle olmasa da, karşılandı diyebiliriz. Tabii konu İsmail Beşikçi olunca övgüden ve hayranlıktan kaçınmak; bazı özelliklerinin farklı yazılarda tekrar tekrar vurgulanmasını önlemek zor. Örneğin, Beşikçi’ye neredeyse “doğüstü” özellikler atfeden ifadeler bu kitapta da var. Ancak bu tür duygu ve düşüncelerin Beşikçi’yi tanıyanlar arasında çok yaygın olduğunu unutmamak gerekir. Böyle okunursa, bu ifadelerin “Beşikçi fenomeni” hakkında çok öğretici olduğu da söylenebilir.

Elbette bu kitaptan çok daha iyisi yapılabilirdi. İsmail Beşikçi de çok daha iyisini hak etmektedir. Ancak bu bir başlangıçtır. Beşikçi ve dönemi hakkında biyografilerin, nehir söyleşilerin ve başka derleme kitapların ortaya çıkacağını öngörebiliriz. Bu türden çabaları destekleyecek olan vakıf veya araştırma merkezlerinin ortaya çıkmasını da umuyoruz.

Süreç boyunca Faruk Alpkeya, Tanıl Bora, Levent Cantek, Bülent Duru, Zeri İnanc, Necmettin Salaz, Esra Sarioğlu ve tüm İletişim Yayınları çalışanlarının önemli ve değerli yardımlarını gördük. Kendilerine müteşekkirimiz. Kitaptaki hatalar ise bu noktadan sonra sadece bize aittir.

15 Ocak 2011, Ankara